

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Magnum Matrimonij Sacramentum Casibus Practicis
Expositum**

Reutlinger, Ignaz

Augustæ Vindelicorum, 1716

VD18 10508716

Casus primus Vxoris, debitum negantis ob multiplicitatem prolium, & neglecta alimenta à viro ebrioso.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40059

veniali peccato excusare possit, quam illa jactat, nobilitas adhuc in cunis vagiens, cùm ob quacumque magnam nobilitatem excusare nolit feminas à lactandis proprijs filijs Co-

varruias l. c. cùm id neque Reginis dedecori sit, quarum exempla plurima adducit Tiraquellus c. 20. De Nobilitate, ubi de hac materia elegan- tissimè scribit.

QUÆSTIO QUARTA.

*Quæ, & quanta sit obligatio coniugum
ad debitum coniugale sibi mu-
tuò reddendum?*

C A S U S P R I M U S

*Uxor is debitus negantis ob multiplicitatem prolium,
Et neglecta alimenta à viro ebrioso.*

Erlinda quinque prolium mater maritum habet Ragnulphum opificem, artis quidem suæ optimè peritum, sed helluonem, qui totum, quod lucratur, lusu & compositi- mibus absimit, diebus integris quandoque in popina hærens, famentibus

famentibus interim domi uxore, ac liberis, & rerum omnium indigis. Calens à vino, & sàpè penitus temulentus è taberna redux, clamoribus plateas, ædes terrore implet, multisque obtestationibus uxori opus est, donee is persuaderi se sinat, ut cubitum concedat; debitum verò conjugale plerumque exigit, ex ipso potu in Venerem ardentior. Obscuta ipsi hucusque uxor est, ut jurgia vitaret, at nunc pertæta, firmiter constituit, impostrum repulsa dare, nisi alium hominem Maritus induat, reique domesticæ, & suo opificio melius attendat, nec enim, ait, sc̄ obligari ad debitum reddendum viro ebrio, qui nec maritus nominati mereatur, cùm neque sibi, nec prolibus debita alimenta præstet; imò nec posse se, nec teneri etiam ex eo capite viro deinceps debitum petenti obsequi, ne sobulos ita multiplicetur, ut ei sustentandæ non sit.

Q. An licet possit hæc uxor Marito redditionem conjugalis debiti negare ob dictas rationes?

SYNOPSIS.

1. Actus conjugalis ex se est licitus, imò & meritorius.
2. Ad ejus redditionem conjuges invicem obligantur sub peccato gravi.
3. Etiam quando non expressè, sed tacitè tantum, & interpretative petitur.
4. Ad hunc finem tenentur etiam conservare vires ad debitum reddendum necessarias.
5. Non

5. Non tamen est tam stricta hæc obligatio, ut non aliquando possint excusari conjuges à debiti redditione.
6. An possit maritus debitum petere à conjugi, dum ex fluxu menstruo laberat, diversæ sunt Sententiae.
7. Probabilis peccatum mortale per hoc non committitur, & justâ causâ accedente, neque veniale.
8. Idem est dubium; an liceat petere debitum ab uxore grida?
9. Probabilis vacat etiam culpâ veniali, secluso periculo abortus.
Quid sentiendum de marito, qui pedit debitum ab uxore puerpera, ante quam purificetur?
10. An teneatur maritus petitione debiti abstinere tempore, quo uxor problem lactat?
11. An possit petere debitum ab uxore amente, & vicissim an uxor sanâ possit negare debitum marito amenti?
12. An idipsum negare possit ebrio?
13. An aliâs irrationaliter petenti, & quinam censeantur petere irrationaliter?
14. An adhuc obligatio reddendi debitum, quando inde periculum imminet contrahendi morbum contagiosum, vel aliud grave malum?
15. An prolium multiplicatio, & difficultas in ijs alendis excuset uxorem à reddendo debito?
16. Non peccat, si timens prolium multitudinem in aetu conjugali optat; ut generatio non sequatur; gravissime autem delinquunt, qui eapropter interrumpunt copulam cum feminis effusione.
17. Datur responsio ad quæsta istius casus;

Dddd

I. Quid-

I.

Uidquid olim antiqui quidam hæretici dixerint apud Bellarm. Lib. unic. De Matr. c. 1. usque ad s. qui nuptias reprobarunt, & actum conjugalem illicitum esse asseruerunt, quos dictus Cardinalis confutat, Catholica veritas est, actum conjugalem ex se esse licitum, & absque omni culpa exerceri posse, quia alias Matrimonium quoque illicitum esset, utpote ex natura sua ordinatum ad rem illicitam, quod est hæreticum, cum sit à Deo institutum ad generis humani propagationem; idemque firmatur ex eo, quod Deus ipse Genes. 1. nuptijs primorum Parentum benedixerit, & commendaverit usum conjugalem illis verbis: crescite, & multiplicamini, ac replete terram: hæreticum verò est, dicere, actum de se malum à Deo approbari, & commendari: ergo actus conjugij ex se malus non est, sed licitus, ac honestus, idque de fide est. Addo testimonium Divi Pauli . Corin. 7. Si nupserit virgo, non peccavit, & i. Timoth. 5. Volo, juniores nubere, filios procreare, Matres familias esse: sed procreatio filiorum fieri non potest sine carnalicojunctione: ergo actus Matrimonialis non est peccatum, alias Apostolus hoc non suasisset. Imò plus dico, esse eundem etiam meritorium, cum sit actus virtutis

Iustitiae, nam redditur conjugi debitum ex pacto Matrimonij contractum: non minus igitur actus iste meritorius est, quando in gratia, & cum debit is circumstantijs exercetur, quam in alijs bonis actibus justi contingit, ita S. Th. 2. 2. q. 153. a. 1. & q. 41. a. 3. & 4. in suppl. Sanch. l. 9. de Matr. diss. 1. n. 2. & 3. Basil. Pontius l. 10. de Matr. c. 1. Tannerus tom. 4. diss. 8. q. 6. dub. 1. n. 1. & 6. Perez diss. 8. de Matr. Sect. 5. n. 6. & diss. 49. Sect. 1. n. 2. & 4. Dicastillo &c. 2. Tenentur vero conjuges per se loquendo comparti debitum conjugale petenti illud reddere, ut manifeste iterum expressit D. Paulus 1. Cor. 7. suprà cit. uxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro, & paulò post: nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ubi Apostolus indicat, quod negare actum conjugalem comparti illum, exigenti sit eam in re sibi debita fraudare, cuius rationem ibidem affert: Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier, quasi dicat; tenentur sibi debitum conjugale reddere, quia per Matrimonialē contractū vir trans tulit dominium sui corporis in uxorem in ordine ad generationem, & haec in virum, unde quando compars actum conjugalem exigit, petit usum rei suæ, quem proinde alter tenet præstare. Cum autem ille usus communī prudentum judicio sit aliquid grave,

grave, sequitur, obligationem reddendi debitum esse gravem, unde secundum communem DD. sententiam conjugatus, qui sine justa causa negat debitum conjugale compatripetenti, per se loquendo peccat mortaliter. AA. citati cum Bonac. q. 4. De ijs. quæ pertinent ad usum Matrimonij pu. I. n. 1. Præposito in 3. p. S. Tb. q. 6. de Matrim. n. 28. Bâlæo V. Debitum conjugale 1. n. 2. Palao diff. 3. de sponsal. pu. 4. §. 1. n. 1. Gobat &c. idque probabilius juxta Palao I. c. n. 25. & Dicastillo, etiam si unica tantum vice neget serio, & instanter petenti, quia talis negatio graviter adversatur juri alterius, & est sufficiens occasio excitandi rixas, gravesque discordias inter conjuges, potestque timeri periculum incontinentia, si recusat debitum eo tempore sine legitima causa, quo conju-x ad coitum excitatus est; qua in parte fæminæ sèpius peccare possunt mortaliter, cùm facilius maritis soleant debitum negare vel ex ira, aut indignatione, vel ex contemptu mariti, vel quia cupiunt devotioni vacare, vel quia propter ætatem jam proiectam censem indecorum actui conjugali operam dare, unde vel negant absolu-tè, vel non nisi post rixas, aut magna cùm difficultate obsequuntur, & acquiescent.

3. Porro hæc obligatio intelligenda est adesse non solum, quando formaliter, & expressè debitum exigitur, sed etiam quando tacitè duntaxat,

Ddd dd 2

ac interpretativè, ita ut ex circumstantijs deprehendi queat, comparatem debitum petere. Ratio est, quia in rebus alioquin ex justitia debitis eadem vis est petitioni tacitæ, ac interpretativæ, quæ est expressæ, dummodo de illa constet; atque hæc multo frequentius peccant Mariti, quam uxores, si istis negent commercium maritale, cùm eas vel ex insolita quadam tristitia, aut insueta taciturnitate, vel econtra ex blandiore quapiam insinuatione, qualem non ordinariè in ijs experiuntur, alijsve signis advertunt earum animum, quod velint petere mariti congressum, erubescant enim communiter ex inata lexui verecundia expressè debitum petere, atque ideo, quando advertunt illarum desiderium, reddere tenentur, et si explicitè illud non petierint. Econtra verò uxor communiter non obligatur, ut viro debitum reddat, priusquam hoc expressè postulet, sed ejus explicitam petitionem expectare potest, quia, tamen si pares sint in redditione debiti, tamen cùm viri ordinariè minus erubescant debitum petere expressis verbis, merito, ac jure potest uxor præsumere, sibiique persuadere, virum expressè non petentem nequam velle debitum, & signa illa, quæ in mulieribus natura verecundis tacitam, & interpretativam voluntatem indicant, in viris hanc non indicare. Quod si tamen idem pudor debitum explicitè exigendi in viro

viro quoque daretur, aut timor, vel ob naturalem verecundiam, vel ob reverentiam erga uxorem, quia magna authoritatis est, vel si denique ob ejus morum asperitatem non auderet verbis petere, sed signis duntaxat desiderium suum intinuare, eadem prorsus tunc ratio esset, nam teneretur fæmina tunc viro tacite patienti debitum reddere, cum conjuges in obligatione actus conjugalis parres sint. Perez disp. 40 de Matr. Sect. 2. n. 4. Palao l. c. n. 3 Sanch. l. 9 disp. 2. n. 4. & seq. Tannerus disp. cit. dub. 2. n. 18. & seq.

4. Ex dicta obligatione reddendi debitum conjugale alia rursum obligatio oritur in conjugibus, ut vires suas conservare studeant, quibus indigent ad moderatum usum conjugij, nam lex iustitiae, quæ obligat ad reddendum, obligat etiam ad media necessaria, ut reddi debitum possit; ex quo sit, peccare mortaliter in primis eum, qui medijs illicitis se reddit impotentem ad vacandum auctibus conjugalibus; sic v. g. qui frequentibus pollutionibus voluntarijs, aut copulâ cum alienis, vel ut Tannerus addit n. 27. etiam ebrietate se reddit notabiliter impotentem ad usum conjugalem, peccat, si hoc advertat, non solum contra temperantiam, sive sobrietatem nimis ebrietatis, aut contra castitatem, sedemque conjugalem pollutionibus, vel adulterijs, sed novo speciali peccato se obstrigit etiam

contra iustitiam, & debitum conjugale, cui reddendo aptum se conservare debet ex iustitia, quæ circumstantia proinde specialiter exponi debet in confessione. Sanch. l. 9. disp. 3. n. 3 Laym. l. 5 tr. 10. p. 3 c. 1. n. 2. Basil Pontius l. 10 de Matr. c. 2. n. 6 aliquique suprà citati. Idem est, etiamsi media alias licita sunt, siconjux advertat, per ea se reddi notabiliter impotentem: talia sunt immoderata jejunia, abstinentiæ, aut vigiliæ immoderatae, ac indiscretæ, tenetur enim ijs abstinere, & ea continuando peccat mortaliter iuxta dictos AA. sive jejunia haec, aliavè penitentiæ opera sint voluntaria, & sponte suscepta, sive ex Ecclesiæ præcepto injuncta, quia fortius est vinculum, & obligatio iustitiae, & omni alteri obligationi præferenda. Similiter non licet uxorijs ita se abstinentijs, ac vigilijs dedere, ut inde deformes, & viris odiosæ reddantur, quia sic ipsis anslam præbent turpes amores alibi querendi. Sanch. n. 3. bene interim cum eodem Authorè n. 5. & 10. advertunt Laym l. c. Palao n. 7. & Coninck disp. 34. dub. 2. n. 18. ordinariè non teneri conjugem abstinere à moderatis jejunijs, vigilijs &c. etsi animadvertis, se aliquantulum debilitatem reddi, quia sic non efficitur impotens, sed minus potens, neque tenetur cum spirituali jactura à spiritualibus operibus abstinere, ut se potentiorem & robustiorem conservet, sicuti non tenetur

petur desistere ob eam causam ab honestis studijs, alijsvè corporalibus exexecitijs; hinc raro adest sufficiens causa solvendi jejunij ab Ecclesia præcepti, quia quod vires non nihil imminuantur, nullius consideratio-
nis est, nec à præceptis adimplendis excusat.

5. Quamquam verò obligatio reddendi debitum gravis sit, quandoque tamen ejus negatio vel ab omni, vel saltē à mortali peccato excusatur, veluti dum compars illud petit non ut stricte, ac rigorosè ex justitia sibi debitum, sed solèm alliciendo, & movendo ex benevolentia, tanquam amicitia conjugalis sym-
bolum, quo casu non est mortale negare debitum, & juxta Palao omnino nullum, quia cùm solum debeatur ob alterius conjugis petitio-
nem, ubi hæc non est petitio tan-
quam debiti ex justitia, negatio non
est petenti injuriosa, cessatque injur-
itia crimen, & subinde culpa le-
thalis, atque ita videmus non raro
in alijs humanis debitis evenire,
creditor enim pecuniam sibi debi-
tum non semper ea tenacitate, &
rigore petit, ut sit peccatum non
reddere. Sed hæc intelligenda
sunt, nisi immineat periculum in-
continentia in conjugi petente, nam
tunc mortale esset, debitum negare
ratione periculi probabilis ruinæ,
eui ex fide Matrimonij tenebatur
alter subvenire. Fraterea non pec-

cat conjux graviter, & juxta plures
à peccato penitus excusatur, quan-
do pars altera debitum remisit pe-
tit, & quasi non multum curan-
do; aut quamvis etiam serio petie-
tit, sinat tamen se facile precibus
flecti, ut juri suo cedat, & ab actu
conjugali abstineat: hæc tamen pre-
ces non debent esse nimis importu-
næ, ne involuntariè, & quasi coa-
ctè cedat, semperque debet abesse
periculum incontinentiæ. Sanch. L.
9. disp. 2. n. 10. & 13. Palao l. 6.
n. 2. Tannerus n. 22. & seq. Præ-
posit. l. c. n. 31. Rebellius p. 2. De
Oblig. Iust. L. 2. q. 16. Sect. 1. n. 2.
Hurtadus disp. 10. de Matr. difficult. II.
n. 50. Perez disp. 50. Sect. 2. n. 3.
Plura alia adduci hic possent, quæ
à debiti redditione excusare queunt;
imò quæ ulum conjugij etiam red-
dunt illicitum ob circumstantias lo-
ci, temporis, sitū, seu modi, vel
quia ob crimen commissum pars no-
cens jure petendi debitum privata
est, sed hæc sequentibus tribus ca-
sibus commodius examinabuntur.
Hic aliqua tantum feligimus, in
quibus merito dubitatur cum quoad
maritum, an debitum is petere licet
possit, cum etiam quoad uxorem,
an illa in aliquibus, & in quibus
circumstantijs sine crimine debitum
negare possit marito id exigenti?

6. Quod ad maritum attinet pri-
ma difficultas est, an eo tempore,
quo uxori patitur fluxum menstruum,
licet

licitè queat ab ea debitum conjugale exigere? De hac re variae sunt Sententiae, & duplex dubitandi ratio. Prima ex parte prolis, quæ si eo tempore concipiatur, exponitur periculo, ne nascatur leprosa, vel monstruosa, aut alijs infirmitatibus infecta. Imò idipsum viro quoque cum menstruata coēunti timendum est, ne eandem & ipse, aliam grāvem infirmitatem ex hoc congresu contrahat, quale periculum ipsi imminere, plures docent apud Paulum Zacchiam *Quest. Medico-Legal.* Lib. 7. Tit. 3. q. 3. n. 11. Secunda dubitandi ratio est parte seminis, quod videtur in vanum effundi, cùm raro, vel nunquam eo tempore apta sit mulier conceptioni, unde illicitam tunc esse debiti petitionem, & peccato mortali obnoxiam, nisi alia circumstantia excusat, docent Angelus V. *Debitum.* n. 32. Azot tom. 3. L. 3. c. 31. q. 13. cum pluribus, quos citat Sanch. L. 9. disp. 21. n. 2. Alij culpam solummodo veniale agnoscunt in debiti petitione eo tempore facta, quia tunc exigere debitum est quædam turpitudo, indecentia, ac inhonestas, cùm tunc feminine natura vacet consuetæ purgationi, ac immunda sit mulier, minusque apta fini generationis: ergo petentes debitum peccant saltem venialiter, neque uxor tenetur reddere, nisi justa causa excusat, v.g. nisi petatur debitum ad sedandos graves motus car-

nis, ad vitandum dissidium inter ipsos conjuges, vel ad avertendum incontinentiae periculum in se, vel in altero conjuge. ita Coninck disp. 34. dub. 9. n. 76. Bonac. q. 4. *De ijs,* quæ pertinent ad usum Matrim. pu. 6. n. 10. Tannerus l. c. n. 38. Henr. L. 11. c. 15. n. 7. quibus, & pluribus alijs, quos pro hac opinione citat, accedit etiam Sanch. l. c. n. 7.

7. Circa hanc questionem certum est, & in eo omnes conveniunt, quando fluxus feminine menstrui est præter naturam, & feminarum consuetudinem, ac quasi ex morbo aliquo continuo accidit, licitum esse usum conjugij, tum quia nullum tunc proli damnum imminet, femina enim eo morbo oppressa impensa est conceptioni, tum etiam, ac præcipue, quia si morbus ille diutinus esset, durissimum foret, conjuges ad longam abstinentiam ab actu conjugali adstringere; si autem fluxus iste naturalis sit, ac ordinarius, prout evenire foeminis solet singulis quibusque mensibus, vel aliquando secundo, aut tertio mense, iterum videtur certum, nullo modo culpam lethalem esse, eo tempore debitum petere, quia ex jure positivo nulla ostendi potest hujus prohibitio, ex jure autem naturali non appetet gravis indecentia in eo coitu, neque enim conjuges tenentur à copula abstinere, quoties spes nulla est fecunditæ generationis, alias lenes, & steriles non possent

sent uti Matrimonio: nec est congressus hic illicitus ob damnum, quod AA. primæ Sententiae docent, timendum esse proli gravissimum, atque ipsi etiam conjugi cum menstruata coœunti, hoc enim tanti momenti non est, ut eorum Sententiam persuadeat; nam esto, lepræ proles inficiatur, vel aliæ evadat misera (quod si fieret, merè per accidens, & præter intentionem eveniret) melius tamen etiamnum est proli, etiam sic nasci, quam omnia non nasci, quod tamen experientia constat, ratiōnē, & vix aliquando contingere, cùm sint innumeri, qui eo tempore coœunt, quin vel ipsis, vel proli simile aliquod malum eveniat, menstruumque sanguinem adeo vitiosum, ac virulentum esse, negant recentiores Medicis, & quæ de ejus virulentia veteres somniarunt, velut aniles fabulas explodunt, ut videre est apud Joan. Heifrcum Jüngken in *fundamentis Medicinae modernæ*, Joannem Bohniū Prof. Lipsiensi, in *circulo Anatomico*, Joan. Wolffg. Preysler Prof. Viennensi, in *economia corporis animalis &c.* per quod corruunt fundamenta primæ Sententia.

An autem culpa saltem venialis sit, eo tempore debitum petere, id desumendum est ex fine petitionis, nam si maritus debitum conjugale exigit ob vitandam vel in se, vel in uxore incontinentiam, cùm teste Paulo Zacchia l. c. q. 4 n. 7. soleant plerunque mulieres fluentibus

menstruis in Venerem vehementius accendi, vel si hoc petat ad dissidium, aut rixam sedandam, & amorem conjugalem fovendum, etiam veniali culpā vacat, nec peccat uxor reddendo, quia ea redditio finem honestum habet, imò probabilitate tunc obligatur debitum reddere, si serio maritus, & constanter petat: at si nos ex prædicto fine aliquo, sed gratiā solius voluptatis percipiendæ debitum eo tempore petat, peccabit utique venialiter, tum quia accessus ille indecentiam quandam continet, tum quia animum indicat nimis voluptati deditum, & sanè ipsa natura, quæ tale tempus destinavit illi purgationi, videtur ab ea copula abhorrire, cùm fæmina tunc minùs apta sit retinendo semini, unde apparet aliqua incontinentia, & nimis pruritus libidinis in petente, dum non expectat tempus magis opportunum. ita Palao disp. cit. §. 4. n. 7. & seqq. Perez disp. 49. Sect. 3. n. 12. & seqq. Hurtad. disp. 10. difficult. 3. n. 10. Dicastillo disp. 9. de Matr. dub. 3. à n. 22. nec aliter censeo intelligendos esse Authores secundæ Sententia.

8. Præcedenti admodum affinis est altera quæstio, an licitum sit, auctum conjugalem petere ab uxore prægnante, & an ipsa possit debitum petenti reddere? In hac quæstione certum est, atque ita ab omnibus docetur, illū citum, & mortale esse, petere, ac reddere debitum, quando

quando probabile periculum est abortus prolis jam formatæ, quia talis copula bono prolis summopere adversatur, qui tamen finis potissimum est usus conjugalis, perimiturque innocens fœtus. Nec potest hoc factum excusare incontinentia periculum, nam huic alijs vijs, ac medijs consuli, & succurri potest absque damno fœtus tam gravi, & absolutè vita innocentis praedicto periculo preferenda est. Advercent vero Hurtad. disp. 10 difficult. 3. n. 11. & Coninck disp. 34. dub. 9. n. 77. tard, vel nunquam periculum hoc imminere, experientia teste. Duxi prolis jam formatæ, nam ante formationem tempore, quo incipit materia coagulari, seu formari, quamvis periculum sit dissipationis materiae, si uxor immediate post conceptionem cognoscatur, non erit p. opterea mortaliter illici a talis copula, quia dissipatio materiae non videtur restanti momenti, ut ob illius periculum teneantur coniuges abstinere sub peccato mortali re alijs sibi licita, & ad quam exercendam jus habent, & quidem eò minus hoc ipsiis prohibendum est, cum iterum periti Medici doceant, nullum adesse morale periculum, ut talis dissipatio fiat, cum hoc rarissime, vel omnino nunquam eveniat, quia matrix post conceptionem ita clauditur, ut difficillimum sit aperiri. Ita Perez disp. 49. Selt. 3. n. 15. Paled. l. c. n. 11. Coninck, Dicastillo

&c. Difficultas tamen adhuc est, an cessante abortus periculo tempore prægnationis debitum conjugale ab uxore petere, sit saltē culpa venialis? Affirmant multi apud Sanch. disp. 22. n. 4. quibus accedit Basilius Pontius L. 10. c. 14. n. 7. nisi hoc fiat ob vitandum periculum incontinentia, quia talis copula videtur esse contra naturam, & finem Matrimonij, ac generationis, ad quam copula ordinatur, nam mulier, dum gravida est, nequit concipere: ergo in tali concubitu est saltē inordinatio venialis.

9. Verum mihi probabilius est, secluso abortus periculo, nullam penitus admitti culpam in usu Matrimonij. ita Sanch. l. c. n. 6. Perez n. 17. Dicastillo disp. 9. de Matro. dub. 3: n. 30. Henr. l. 11. c. 15. n. 7. Bonac. q. 4. De ijs, quæ pertinent ad usum Matr. p. 6. n. 11. Tamb. l. 7. in Decal. c. 3. §. 5. n. 35. Hurtad. l. c. n. 13. Coninck Praepos &c. Ratio est, quia ex nullo capite ostendi potest, esse hoc alii, quo medo illicitum, cum non constet de ulla prohibitione; quod autem effusio seminis tunc fine generationis frustretur, propterea dici non potest; eam esse contra naturam; quia concubitus sit ordinario; ac debito modo; per accidentem verò est; quod generatio non sequatur, quia uxor jam est gravida, quamvis ergo hic finis cellet, non tamen cessant alii fines honesti, ob quos conceditur usus Matrimonij, licitusque redditur,

ditur, ut patet in ijs, qui sunt steriles. Accedit, quod si accessus iste saltem peccatum veniale contineat, imponeretur conjugibus onus intolerabile, cum enim magna temporis parte in Matrimonio uxor sit gravida, vel abstinentem esset conjugibus ferè semper à debiti exactione, vel sibi cohabitantes, & alia mutua officia præstantes, exponerentur continuo venialiter peccandi pericolo: rectius ergo dicitur, nullam hic culpam committi, sed potest copulam maritus petere, & reddere debitum uxor, atque ad hoc etiam obligatur: imò quamvis in ipsis circumstantijs maritus petendo debitum veniali culpa non vacaret, adhuc uxor reddere teneretur, quia, quando culpa solum venialis est in exigente, reddens sine culpa est, & redito fine dicitur, si, ut obligatio ex justitia debitæ satisfaciat, marito petenti debitum reddat, ut pulchrè probat Sanch. L. 9. disp. 6. n. 6. & nos infra cas. 4 n. ostendimus.

Id ipsum asserunt plerique ex citatis AA. cum Sanch. disp. 22. n. 11. de copula conjugali, quæ habetur cum puerpera immediate post partum, antequam mulier à sanguine purificata sit. Mihi cum Palao disp. 3. de sponsal pu. 4. § 4. n. 13. & Basil. Pontio l. c. n. 8. videtur, idem esse dicendum in hoc casu, quod diximus de conjuge menstruata, quia ut ibi, ita hinc quoque est aliqua inde-

centia, & nimis voluptatis indicium, quare, nisi ad vitandum incontinentiae periculum, aut rixam, vel discordiam sedandam copula habeatur, veniale peccatum erit.

10. Eadem ferè difficultas est, an abstinere à copula Maritus debeat, quo tempore proles lactatur, nam & hoc plures asserunt apud Sanch. l. c. n. 13. voluntque, usum conjugalem sub gravi peccato tunc esse illicitum: sed fundamenta, quibus inituntur, pleraque debilia sunt, potissimum vero textus quidam è SS. Patribus desumpti, nam hi non diffuler exponi possunt de solo consilio. Efficacius urget, quod disp. proximè cit. apud Sanchez, Gale-
nus L. 1. De Sanit. tuenda, & alij Medici affirmant, usum conjugij in fe-
tina lactante duplex periculum af-
ferre proli, nam provocantur sic
menstrua in muliere, quibus lac ip-
sum deterius evadit, per quod in-
fantes incipiunt male habere, & in
varios morbos delabi. Alterum est,
quod si mulier imprægnetur, & pro-
les, quæ pender ab ubere, & quæ
in utero est, periculum incurrat,
nam cum necesse habeat foetus purio-
re materni sanguinis parte ad sui
alimoniam, sit, ut lac ex deterri-
mo, qui relinquitur, sanguine con-
ficiatur, unde soboles, quæ lacta-
tur, pessime nutrita in morbos inci-
dit, debitum corpusculi augmen-
tum impeditur, vitamque vel amic-
tit, vel ducet deinceps valetudina-

Eeeee

xiam,

riam. Similiter quia infans plurimum sanguinem ad mammas attrahit, contingit ex altera parte, ut parva sanguinis portio, atque etiam magis impuri, ad foetum alendum transmittatur, sic vero uterque summo, ac evidenti periculo subiicitur, ita Paulus Zacchias.

Sed dicendum cum plerisque AA. supra citatis, nullam pro eo tempore obligationem esse abstinendi a copula, nullamque culpam, nec quidem veniale, vacare Matrimonio, quia nec proli, quae lactatur, damnum imminet, ut multo magis, quam contrarium, experientia quotidiana constat; nec patitur no- cumentum foetus, qui concipitur. Certè videmus passim pauperes, qui constituere nutricem nequeunt ob inopiam, nulla tempora observare, quibus abstineant a concubitu, nec tamen advertimus notabile damnum in prole, quam lactare pergit, & nihilominus proles generant plerunque vegetas: ob damnum igitur incertum: & raro non debemus assidere, usum Matrimonij eo tempore esse illicitum, maximè cum hac ratione conjugibus imponeretur jugum moraliter impossibile, ut simul cohabitantes, & in eodem toro accubantes biennio, quo infantes lactantur, a congressu abstineant, iterumque, cum Mater peperit, alio biennio: sic vero pau eribus Matrimonium non esset remedium

concupiscentia, sed laqueus, & causa plurimorum peccatorum. Ad do nihilominus cum memorato Sanchez n. 15. excusari ab obligatione reddendi debitum posse tunc Matrem pauperem, quæ nutricem constituere ob paupertatem nequit, quando experitur, ubera sibi exsiccari, postquam rursus concepit, aut lac esse valde perniciosum proli. Sed neque tunc damnat peccati hic Author virum exigentem, nam ad est, inquit, justa causa prolem expoundi, ne tamdiu abstinere cogatur cum tanta difficultate, aut potius cum morali impossibilitate; vel potest aliâ viâ proli consulere, quærens virum pium, qui eam eleemosynam eroget, sicut si Mater obiisset.

II. Si modò queras, an possit maritus petere debitum, ab uxore amente? faciendum est discrimen in amentia, an ea perfecta sit, completa, & perpetua, an imperfecta? an cum furore conjuncta, an sine hoc? Certum est, quando conjuges, vel uterque, vel alteruter, non sunt omnino mente destituti, sed fatui, & aliquantulum cerebro corrupti; vel quando sunt instar infantium sine malitia, aut non omnino mente capti, sed potius simplifices instar puerorum incipientium uti ratione; vel quando solum in certo aliquo objecto delirant, non vero in alijs, præsertim in ijs, quæ ad Matrimonium pertinent; vel si habeant

habeant lucida intervalla, certum est, inquam, posse eos, dum ita constituti sunt, licet petere, ac reddere debitum conjugale, quia possunt eo rationis, & libertatis usu, ut possint agere humano modo. Certum pariter est, quando amentia totalis, & perfecta, eaque sive intermissione est in utroque conjugi, præsertim si sit cum furore conjuncta, à se invicem esse separandos, nec posse licet absque letali culpa ipsius permitti copulam, non quod ipsimet conjuges peccent, qui liberitate carent, sed qui hanc ijs permittunt, ob grave damnum proli immixtus, & periculum male educationis, cum carcat Parentibus, qui educare possint, tum quia tales vix eo modo, quo decet. Matrimonio uti possunt. Si vero unus tantum è conjugibus amens sit, per se, & ex natura rei, cum verum sit Matrimonium, concubitus iisdem illicitus non est, dummodo periculum abortus, aut proli, vel ipsi conjugi, qui sanus est, damnum notabile timendum non sit; nam sic habebit proles unum saltem è Parentibus, à quo commode educari poterit. At si uxor habeat cum amentia conjunctum furem, ut vel propterea, vel aliunde timeri debeat, ne vel in utero ante partum, vel postquam pepererit, à matre proles suffocetur, illicet petit maritus compos rationis ab ea uxore copulam conjugalem, ita Sanchez L. 9. disp. 23. per totum. Perez disp. 49. sect. 6. Dicastillo disp. cit. dub. 4. Hurtadus, Coninck, Palao II. cc. cum Præposito. Addunt vero ex opposito, quando maritus plenè amens est, imò & furiosus, sed uxor sanæ mentis, posse hanc à viro insano debitum conjugale petere, quia petit rem sibi debitam, qua ob defectum judicij in altero conjugi privari non debet; idque verum est, etiam si adsit periculum, ne insanus extra vas seminet, nec enim eapropter tenetur conjux sanæ mentis à debiti petitione abstinere, quia illa effusio est præter ipsius intentionem, neque illi, utpote jure suo utenti, attribuenda est. Interea tamen uxor, quæ sanæ mentis est, et si petere possit ab amente viro, per se tamen non tenetur debitum petenti reddere, quia illa petitio non est actus humanus, unde sicut vir ob amentiam, & furem amittit jus ad bonorum administrationem, & usum dominij, ita etiam ad usum Matrimonij. Sed hoc ita limitant Sanchez n. 11. & Coninck dub. 9. n. 8o. dummodo non sit periculum in conjugi furioso, ut negato sibi debito ab uxore, accedat ad aliam, vel pollutionem procuret, nam tunc, asserunt, teneri per accidens ad avertenda hac mala debitum petenti reddere, quod quoad accessionem ad aliam personam om-

Eeeee 2

nino

nino mihi videtur certissimum , si aliter caveri nequeat , tum quia tenetur impedire alienum peccatum , in quod ista persona delabitur , tum quia si hoc permittat , congressum nempe alterius cum suo conjugi insano , peccabit contra iustitiam peccato , & malitiā secundariā in iustitia contra se ipsum , nec enim cedere potest suo juri : quoad effusione verò seminis , quae forsitan ab insano fiet , censeo cum Dicastillo disp. 9. de Matr. dub. 4. n. 51. eam esse prorsus per accidens , nec esse de ea amplius curandum , quam de pollutione in somnis : sicut ergo conjux sanæ mentis non obligatur petere , vel reddere tali coniugi debitum præcisè ex eo , quia timet , probabiliter sibimet coniugi sanò evenituram pollutionem in somnis omnino inculpabiliter , nisi petat , aut reddat debitum tali amenti , ita , ac multò minus tenetur uxor reddere debitum amenti marito ad evitandam in ipso pollutionem , perinde enim est , an pollutio contingat in amentia , an in somnis .

12. Ista responsio viam nobis aperit , ut alias quoque circumstantias investigemus , in quibus uxor licet potest negare debitum marito petenti , ita enim facile erit deinceps statuere , quid judicandum sit de nostro casu . Ac primò quidem communis est doctrina , non teneri uxorem per se , & ex natura rei reddere debitum viro

ebrio , quia dum ebrios est , non petit actu libero , & humano , sed instar amentis . ita Sanch. L. 9. disp. 23. n. 12. Perez , Coninck , Dicastro &c. Addunt tamen communiter , per accidens aliquando teneri , ut reddat , ratione periculi incontinentiae in ebrio , si forte aliquod ad esset , ne , debito negato , libidinem alias exerceat modo illico ; sed hoc ipsum negare videtur , nec malè , Io. Prepositus in 3. p. S. Tb. q. 6. de Sac. Matr. dub. 5. n. 14. ubi postquam multos casus adduxit , in quibus coniux non tenetur reddere debitum , præsertim propter grave periculum morbi , denique sibimet ipse dubium movet , an tunc saltem reddere teneatur quando in compare periculum est pollutionis ? & respondet negativè , quia sicut in alijs varijs eventibus conjugatus tenetur aliter occurrere periculo incontinentiae , quam per actum conjugalem , ita & in hoc eventu , quia in hoc pars altera censetur reddi libera ab onere reddendi debitum non ex alterius condonatione , sed ex ipsa natura rei , quæ jus ei tribuit , sibi , suæque corporali saluti consulendi , non obstante traditione corporis in alterius dominium . Diana quoque p. 6. tr. 7. resol. 64. etiam in circumstantijs , in quibus videtur esse periculum incontinentiae , non agnoscit obligationem in coniuge , nisi extrema necessitas sit , qualis in tali homine non est , cum

cum alijs medijs possit periculo subvenire: si ergo labatur in incontinentiam, hoc ejus malitia adscribendum est, non verò uxori, quæ circa hoc merè permissivè se habuit; foretque onus sanè durissimum, si teneretur ipsa vitare peccatum alterius, reddendo ipsi debitum cum tanto suo incommodo, & intoleranda molestia, qualis, ut primum est imaginari, ipsi subeunda erit in concubitu cum marito, vinum, vel cervisiā eructante, & ob ipsam crapulam in actu conjugali futuro petulantiore, & impudentiore, & forsitan bestiæ, quam homini similiore, quare Fagundez quoque l. 6. in Precept. Decal. c. 3. n. 50. non audet uxorem ad hoc obligare.

13. Similiter à redditione debiti conjux excusatur, quando id petitur irrationabiliter, nam quod irrationabiliter postulatur, rationabiliter negatur. Censetur autem petere irrationabiliter, qui in petendo copulam conjugalem nimis est, & immoderatus, per quod non intelligitur illa duntaxat nimia frequentia, ex qua notabile damnum oriri potest, sed etiam, quæ, abstrahendo ab omnidi amno, excedit in numero. Quis enim virorum putat se obligatum esse, ut salacissimæ uxori, diu nocturnæ debitum petenti reddat? ergo, cum vir, & mulier sint pares in jure petendi, neque uxor ad hoc viro obligata est, ut si nocturna redditio non contentus, etiam diurnam

petat reddere ipsa teneatur, quando id quasi ex consuetudine fit: securus dicendum, si diurnam non nisi raro petat. Ad importunam verò, & usqueadē immoderatam, & excessivam redditionem, nulla ex Matrimonio oritur obligatio, nec sunt censendi conjuges ad tantam servitutem se aliquando obligasse. Sanch. L. 9. disp. 2. n. 12. Perez disp. 10. Sec. 2. n. 3. Coninck disp. 34. dub. 2. n. 16. Dicastillo disp. 9. de Matr. dub. 17. n. 200. Gobat 17. 10. cas. 16. n. 621. Præpos. Tannerus &c. Sæpè etiam excusatur conjux à reddendo debito, si id petatur statim à sumpto prandio, aut coenâ, nam & ista petitio irrationabilis est, quia tunc temporis habita copula ex Medicorum judicio solet esse causa gravis nocimenti, cum coéuntes statim à sumpto cibo necesse sit pati cruditates, aut ciborum corruptionem, unde dolores stomachi, vertigines, debilitas capititis, & aliæ non contempnendæ infirmitates oriuntur, quibus manifestè lædentur, qui eo tempore commiscentur, nisi admodum validi fuerint, si hoc frequenter faciant, non item, si una tantum vice, velrarò fiat. Idem timendum est in balneis, vel statim à balneo. Sanch. disp. 24. n. 4. & seq. Bonac. q. 4. De usu Matr. pu. I. n. 6.

14. Excusant etiam à redditione debiti morbi omnes, qui aut febres sunt, aut febres conjuncta habent, quæcunque demum illæ sint, sive con-

continuæ, sive intermitentes, si-
ve acutæ, sive hecticæ, sive lethæ-
les, sive non lethales, asthma,
phthisis, stomachi, & aliarum
partium nobiliorum dolores acuti,
ut observat Paulus Zacchias in Quæst.
Medico-Legal. L. 7. Tit. 3. q. 2. & 3.
ac generatim, quando reddendo de-
bitum timetur rationabiliter grave
damnum corporis, ut si petens labo-
ret peste, nam conjuges non inten-
dunt se obligare ad hunc casum, ne-
que tenentur generationi filiorum,
& propagationi speciei vacare cum
detrimento proprio, nec tradit unus
alteri potestatem sui corporis ad con-
jugalem usum, nisi salvâ incolumi-
tate suæ personæ, ut bene advertit
S. Th. in 4. dist. 32. q. unic. art. 1.
Ex quo sit, non obligari conjugem
reddere debitum laboranti leprâ,
morbo gallico, vel alio contagioso,
si ex Medicorum iudicio periculum
contagionis adsit, quia major est ob-
ligatio, & quæ charitatis ordine
præcedit, ut quis provideat proprio
individuo, quâm propagationi spe-
ciei. Neque contrarium decidit
Alexander III. c. Quoniam nemini.
De conjugio leprosor. ubi dicit: si vi-
rum, vel uxorem leprosum fieri contigerit,
& infirmus à sano carnale debitum exigat,
generali præcepto Apostoli, quod exigitur,
est solvendum, nam istud intellexit
Pontifex de solutione debiti una tan-
tum, vel altera vice facta, quando
præsumi potest, non adesse in tali
congressu periculum contrahendi

vel lepram, vel aliud grave malum;
at quando merito timetur etiam ex
uno coitu morbi contagiosa maligni-
tas, aut nimius horror adest, ut fiat
reddito debiti moraliter impossibi-
lis, reddere non tenetur, ut cit. c.
exponunt Pithing. n. 9. De Conjug.
lepros. Vießner n. 8. eod. Tit. Wag-
nereck in Exegeſi c. Quoniam cit. Not. 2.
Barbosa ibid. n. 2. quos lequirur Engl.
& ex Theologis idem trandunt Sanch.
disp. 24 cit. n. 17. Laym. l. 5. p. 3. tr.
IO. c. 1. n. 5. Basili. Pontius l. 10.
c. 14. n. 2. Palao disp. 3. de sponsal. pu.
4. §. 10. n. 4. Coninck disp. 34. dub.
3. n. 20. Hurtad. disp. 10. difficult.
12. n. 53. Bonac Perez, & alij. Ad-
dunt verò etiam hic Palao, Bas.
Pontius, Laym. Coninck, & Hur-
tadus, hoc verum esse, etiamsi exi-
genti immineat periculum inconti-
nentiæ, quia non tenemur vitam ex-
ponere pro salute proximi, eiisque
succurrere cum tanto damno salutis
corporalis, nisi sit in extrema neces-
itate, in qua talis nullo modo est,
cum possit plura alia remedia adhi-
bere, quibus Divinâ gratiâ adjutus
periculum peccandi vincat, ut supra
dictum est.

15. Non excusat tamen conjux à
reddendo debito ex ea (olùm causa),
ne proles nimium multiplicentur;
imò ex hac duntaxat ratione negans,
ordinarie peccat mortaliter, ut docent
Sylvest V. *Debitum Conjugale* 3. Na-
varr. in *Manual.* c. 16. n. 24. Sanch.
L. 9. disp. 25. n. 2. Coninck disp. 34.
dub.

dub. 3. n. 24. Bonac. l. c. n. 12. Dic-
stillo, Hurtad. & communiter alij,
quia cùm Matrimonium sit institu-
tum ad generationem, & propaga-
tionem humænæ speciei, quæ illius
principius finis est, absurdum cen-
setur, & fini Matrimonij nimium
adversans, velle à debiti redditione
se eximere, quia timetur multiplicatio
prolis, per quam obtinetur ex-
uberantior consecutio istius finis. Imò
tam rigorosus est hac in parte Lay-
mannus L. 5. tr. 10. p. 3. c. 1. n. 16.
ut non admittat pro excusatione pau-
pertatem, & difficultatem alendi
plures liberos, nisi res eo loco sita
sit, ut ob novæ prolis generationem
vel Parentes, vel ipsi liberi, viven-
tibus parentibus, ad extremam pe-
nuriam redigendi sint, quod ijs;
inquit, qui inter Christianos vivunt;
raro eveniet, cùm in piorum ho-
minum, multoqué magis Dei auxili-
lio, qui cœli volatilia pascit Matth. 6.
confidere oporteat; cum quo plenè
consentiant Castropalo l. n. n. 9.
Rebellus p. 2. l. 2. de oblig. Iust. q. 16.
n. 5. & Coninck l. c. atque etiam
Gobat de se ipso fatetur tr. 10. cas.
16. n. 625 non meminisse se, quod
unquam impertiverit absolutionem
præferenti animum negandi reddi-
tionem debiti conjugalis ob metum
difficultatis in prole nutrienda, ma-
rito instanter, & serio petituro;
præsertim cùm vix sit possibile, ut, si
diutius negaverit, maritum non ex-
ponat ingenti discrimini incontinen-

tiæ, per quod ipsum delinquit mor-
taliter. Alij econtra satis proba-
biliter à peccato, saltem mortali,
excusant, quando, citra periculum
incontinentiae in altero conjuge, pa-
rentes non sufficiunt ad tot liberos
alendos, quia sicut à restitutione,
& alijs iustitiae debitis persolvendis
excusat magna incommoditas, &
difficultas, neque tenetur debitor
satisfacere creditori cum notabili suo
detrimento, quando in creditore
nullum simile, vel maius detrimentum
timetur, ita nec obligatur
conjux comparti debitum reddere;
quando ex actu conjugali ea sequere-
tur prolium multiplicatio, ut pa-
rentes eas non possent alere, id enim
Parentum maximum gravamen
foret, qui proles alere tenentur;
Addunt verò AA. quando in creditore
nullum simile, vel maius detrimentum ti-
metur, nam cùm eo casu debitor te-
neatur suo creditori satisfacere, se-
quitur, quod in præsenti conjux
non liberetur à redditione debiti, si
in petente subesset morale periculum
incontinentiae. Sed forsitan hic quo-
que usui erit id, quod suprà diximus;
talem non esse in extrema necessitate
constitutum, cùm aliter possit peri-
culum istud avertere; extra neces-
sitatem verò nec charitas quidem nos
obligat, ut cum ingenti incommodo,
ac gravi damno proprio salutem alte-
rius procuremus, cùm facile possit
ipse sibi succurrere. proinde non est
cenfenda peccare graviter uxori, quan-
do

do in hoc quoque justitiae debito marito non satisfacit, maximè quando cessat incontinentiae periculum. Accedit, quod conjux non habeat obligationem reddendi debitum, si timor probabilis adit periculi, aut detrimenti prolis jam genitæ; tale autem periculum imminet liberis jam natis, si proles adhuc multiplicentur, parentibus ad eos alienos debitis facultatibus destitutis: ergo si media sufficientia non adsit, ut possint Parentes tot liberos alere, & educare, justa est causa excusandi redditionem debiti. Illud verò non sufficit, quod post parentum obitum singuli è liberis ob eorumdem multiplicitatem sint minus habituri, nec portiones suffectoriae sint ad singulorum sustentationem, quia satis est, quod Parentes sufficienter prolem alant, quamdiu ipsi vivunt; ijs defunctis, si facultates non sufficient, ad prolem pertinet, ut sibi viatum aliunde comparet. Bonac. l. c. n. 12. Perez disp. 50. Sect. 4. n. 6. Tambur. l. 7. in Decalog. c. 3. §. 5. n. 23. Jo. Præpos. in 3. p. S. Th. q. 6. de Matr. dub. 6. Diana p. 9. 17. 7. resol. 3. Bassus V. Debitum conjugale l. n. 7. Dicastillo l. c. n. 230. Sanch. quoque, cit. aisp. 25. n. 3. & Petrus de Ledesma q. 64. De Matr. art. 1. in fine censent, nec quidem venialem culpam contineri in prædicta negatione.

16. Illud verò certum est, ac in-

dubitatum, posse conjuges licet & sine ulla culpa ex communi consensu abstinere à copula, ne problem ita multiplicant, ut ei deinceps alendæ non sint, quia sic nulli irrogatur injuria, quando uterque conjux communis placito abstinet; neuter enim tenetur ad copulam, altero non petente: nec ea voluntas non habendi plures liberos, quam alere possint, vicia est. Sanch. l. 9. disp. 25. n. 1. Laym. l. c. Diana p. 3. tr. 4. resol. 213. An verò gravi culpâ careat uxor, vel maritus, si, dum exercet actum conjugalem, & Matrimonio utitur, habeat desiderium, ut proles non concipiatur, & nulla generatio sequatur, dubium non nemo movet apud Sanch. l. 9. disp. 8. n. 10. putatque, esse lethale crimen, cum hoc sit expressa intentione velle excludere finem in ipso contractu Matrimonij intentum. Sed rectius ait Sanch. ibid. si aliud non faciant, quod prolis conceptioni obstat, non nisi venialiter peccare ejusmodi conjuges. Imò juxta eundem, & Perez disp. 18. Sect. 7; n. 5. Coninck disp. 25. dub. 2. conclus. 2. Basil. Pontium l. 10. c. 8 n. 2. & Hurtad. disp. 10. de Matr. difficult. 2. n. 6. potest ejusmodi votum, seu desiderium carere omni peccato, etiam veniali, nam potest accipere honestatem ex fine honesto, per quod & ipsum evadit honestum, ac licitum: in exēma-

plo: si pauper quispiam, qui sentit stimulos carnis vehementes, timetque, ne labatur, ducat uxorem, & quia non habet media, unde possit alese proles, optet in ipso conjugali actu, eas sibi non nasci; vel ex hac ipsa causa ducat uxorem, quam credit esse sterilem, ne prolium multitudine gravetur, talis in neutro casu peccat, quia voluntas non habendi plures liberos, quamalere possit, vitiosa non est, cum bono fine vestiatur, nempe ratione defectus mediorum ad eos liberos alendos. At verò nunquam permisum est conjugibus, ut eo modo congregiantur, quo fiat semenis effusio, ne proli conceptio, ac generatio sequatur, nam istud agere, & sic positive generationem impedire mortale peccatum est gravissimum contra natum, unde culpa lethalis damnat uxorem Baunius apud Dianam p. 6. tr. 7 reso. 7. quæ viro debitum reddit, qui saturandæ libidinis causa coitum incipit, sed postea, ne generatio sequatur, subtrahit sese, & effundit semen extra vas, quia abominando sceleri mariti non sine gravi scelere cooperatur, & se ipsam exponit præsenti periculo pollutionis, quod sanè verissimum est, si id consultò fiat, uxore consentiente, nam sicut vir hoc agendo peccat graviter, ita & uxor, si ut hoc ita hat, ipsa quoque velit, aut consensum præbeat: convenientque in hoc passim omnes, deliberatam extra

F f f f
vas debitum semenis effusionem, etiam minimam, esse crimen mortale, unde certum est, posse uxorem, cui nota est hæc improba mariti sui intentio, petenti debitum negare, quia reddere non tenetur, nisi copula fiat congruo modo, aptoque ad generationem, cum uxor concederit viro potestatem in suum corpus ad usum, non ad abusum, neque hæc est petitio debiti, sed injusta exactio ejus, quod non debet, & cui preinde satisfacere non tenetur. Crediderim verò cum Basilio Pontio L. 10. de Matrim. c. II. n. 8. petere nihilominus posse uxorem à marito debitum, eti timere debeat ob notam illius libidinem, ne perperam sit redditurus, quia dum petit actum à marito, quem ille bene, vel male potest ponere, non præbet ipsa causam peccato, sed alter male facit ex malitia, quod possit bene, ac honeste facere: scelus igitur, quod timeretur in viro, uxori non debet esse fraudis, ut nequeat debitum petere ob viri improbam voluntatem, sicut ex communi Sententia non impeditur mutuum petere ab usurario, eti prævideamus, eum nobis, quod perimus, sine usuris non esse concessurum, nam sufficit, quod sine usura mutuare possit.

An verò etiam reddere possit uxor debitum viro exigenti, quem novit semen profusum, magis dubium est. Posse, affirmat, ex eadem ratione eodem loco Pontius,

sed

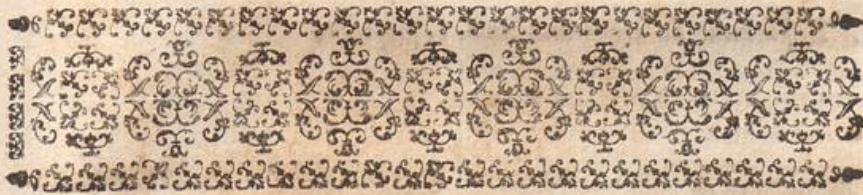
sed contrarium videtur potius esse dicendum: nam possumus, atque etiam tenemur vel lege charitatis, vel ex justitia saepè non reddere rem alienam, vel ejus redditionem differre, ut evitetur grave malum, v.g. si furens in inimicum reposcat depositum apud me gladium, ut vel se ipsum, vel inimicum occidat; si à me petat quis mutuum, ut in libidines absument. Less. L. 2. *De Iust. dub.* 4. n. 53. & seqq. Cardin. de Lugo tom. I. *De Iust. diff.* 21. *Sect.* 2. n. 27. ergo etiam uxor tenetur non reddere debitum, quod videt cum morte Spirituali mariti esse conjunctum, ut damnum hoc gravissimum, & enorme illius scelus avertat: sed de hoc infra in casu quarti variorum dubiorum circa conjuges. n. 8. & seqq. ubi regulæ quedam statuuntur, quandouam reddi possit, vel non possit debitum conjugale illicitè petenti: hoc interim suadendum semper est mulieri, ut, sive reddat, sive petat debitum, virum hortetur, ne committat tantam inordinationem, sequē utatur modo debito, & humano; aut si multiplicationem prolium revertatur, potius ab actu conjugali absineat, quod si fecerit, tunc locus esse poterit opinioni Pontij.

17. Ex hactenus disputatis satis perspicuum est, posse Erlindam jure merito negare debitum conjugale Ragenulpho suo marito ex multiplici ratione. Nam i. esto, prolium multiplicatio per se ordinariè non excusat

à reddendo debito, sufficientem tamen habet excusationem, quia media non ad sunt pro ijs sustentandis, ut dictum est n. 15. 2. Excusatur, quia, ut in casu ponitur, debitum exegit plerunque temulentus; cui ut reddat, docuimus n. 12. uxorem non obligari: & hoc posse ferè semper, etiam quando maritus solum est lemibrius, docet Gobat in *Quinario* tr. 5. c. 35. n. 14. dummodo in illa semiebrietate notabilem molestiam afferre soleat uxori tempore copulæ, quia debitum reddere non tenetur cum notabili sua molestia, si hujus causa, & quidem culpabilis est ipse maritus. Accedit, maritum Erlindæ non servare. ad quæ ex justitia obligatur, ut nempe alimenta provideat uxor, & familiæ, nam, ut iterum in casu ponitur, omnia, quæ lucratur, ludendo, & componendo absunit; uxor interea, & liberi domi cum fame luctantur, quare jure non redditur ab uxore, quod alias reddere illa teneretur, ut saltēm hac ratione maritum suum emendet, & ad meliora compellat. Sanè uxorem multa prole gravatam, si maritus parùm curat coconomiam, ita ut totum onus in uxorem recumbat, à debiti redditione excusat Gobat tr. 10. in Append. I. ad litt. d. post num. 646. idemque affirmat dictus Author in *Quinario* l. c. c. 5. quando maritus exercet sacerditalia erga liberos, qualem exercet Ragenulphus, dum nullam penitus curam eorum habet

habet, sed velut alienos derelinquit, fami, & egestati obnoxios, quia uxor non tenetur marito debitum reddere, à quo admodum male, & indignè habetur: atqui habetur Erlinda pessimè, & tanquam pia Mater non potest non sentire acerbissimum dolorem, quando non ipsa solùm, sed liberi quoque, tene-rior nempe sui pars, quos se ipsa magis diligit, ab impio viro tam impie negliguntur: ergo justè ne-

gare potest ipsi debitum, ut vel hac ratione cicuretur, & in Matrem, ac liberos sèvire desinat. Et quidni possit uxor marito debitum negare ob crudelitatem in se, & liberos exercitam, cùm olim filios, quos contra pietatem tractaverant, coadi fuerint emancipare, si isti petijsent? ut docet Molina tr. 2. disp. 229. & habetur L. ult. ff. Si à Parente quis manumissus fuerit.

CASUS SECUNDUS

Occulti Adulterij.

Hircanus clam sua uxore commisit adulterium.

Q. An hoc suo delicto amiserit jus petendi debitum con-jugale?

SYNOPSIS.

1. Proponitur duplex Sententia, quarum una negat absolute, posse adul-
terum petere debitum. Altera docet, posse petere, sed non exigere.
F f f f f 2 2. Pro-